

דגם תשובות לשאלון בסוציולוגיה, 2 יח"ל, מס' 065281, קיץ תשע"ח

בבדיקת התשובות יש להיעזר במקורות הביבליוגרפיים, בתוכנית הלימודים ובדגם התשובות. יש לבדוק אם תשובת התלמיד משקפת ידע, הבנה ושימוש במושגים מתאימים.

פרק ראשון

יש לענות על אחת מן השאלות 1-2.

ניקוד	תשובה 1
30%	פונקציה ודיספונקציה
30%	הסבר: פונקציה – תפקיד של תופעה חברתית שמביא תועלת לחברה ושומר על הסדר החברתי. דיספונקציה – תפקיד של תופעה חברתית הפוגע בחברה / מזיק לחברה.
40%	הדגם: על הנבחן להביא דוגמה אחת: דוגמה לפונקציה של המנהג "לעשות על האש": חגיגת יום הולדת למדינה. דוגמה לדיספונקציה – הרג של חיות.

ניקוד	תשובה 2
2×10%	גישת האינטרקציה הסימבולית
2×40%	הסבר: על הנבחן להשתמש בשני מושגים / עקרונות: יחסי גומלין / משא ומתן / הבניה חברתית של המציאות / הגדרת מצב משותפת / לא משותפת, סמלים / משמעות סמלית / פרשנות סובייקטיבית, פרשנות יחסי גומלין: בין התומכים במנהג "לעשות על האש" ובין המתנגדים. לכל "צד" יש דעה משלו בנושא, דעה המנוגדת לזו של הצד האחר, וכך אין בין הצדדים הגדרת מצב משותפת. הגדרת מצב לא משותפת: יש בין התומכים למתנגדים הגדרת מצב לא משותפת: אי-הסכמה בנושא זה. סמל / משמעות סמלית: למנהג "לעשות על האש", לצלות נתחי בשר, יש משמעות סמלית של חגיגת יום העצמאות, יום הולדת למדינה בתודעות שפע. פרשנות: לתומכים במנהג ולמתנגדים הצמחונים והטבעונים יש פרשנות שונה למנהג לעשות "על האש".

פרק שני

יש לענות על שתיים מן השאלות 3-6.

ניקוד	נורמה	תשובה א3
60%	נורמה — תרגום הערך להנחיות פעולה / ביצוע / התנהגות ספציפית. כלומר, כיצד לבצע את הערך הלכה למעשה. הנחיות בדבר המותר והאסור במצבים חברתיים שונים.	הסבר:
40%	בנים לומדים מתמטיקה כמקצוע מוגבר / בנות אינן לומדות מתמטיקה כמקצוע מוגבר / יותר בנים לומדים מתמטיקה 5 יח"ל מבנות.	הדגם:

ניקוד	חיברות מגדרית	תשובה ב3
60%	חיברות מגדרית היא ההשפעה על עיצוב הזהות המינית של הילד באמצעות סוכני חיברות שונים. [כלומר, תפיסות הנוגעות לציפיות החברתיות ממנו כגבר או כאישה].	הסבר:
40%	החברה, בעיקר המשפחה ומערכת החינוך, דוחפים / מעודדים יותר את הבנים ללמוד 5 יחידות מתמטיקה מאשר דוחפים / מעודדים את הבנות. ולכן, שיעור הבנות הלומדות מתמטיקה נמוך משיעור הבנים הלומדים מתמטיקה.	הדגם:

ניקוד	צרכים אינסטרומנטליים ואקספרסיביים	תשובה א4
35%	<u>צרכים אינסטרומנטליים</u> הם צורכי ההגנה והקיום, צרכים כלכליים / תכליתיים וארגוניים . [הקבוצה עוזרת ליחיד להשיג מטרות מסוימות ולבצע משימות שאי אפשר לבצען ללא סיוע מאחרים].	הסבר:
35%	<u>צרכים אקספרסיביים</u> הם צרכים חברתיים רגשיים הקשורים ביצירת קשר רגשי עם אחרים; תחושה של שייכות וסולידריות עם אחרים.	הדגם:
30%	על הנבחן להדגים צורך אקספרסיבי אחד: פעילות התנדבות והדרכה בתנועת נוער עונה על <u>צרכים אקספרסיביים</u> של הפרט משום שהיא נותנת לתלמידים תחושה של שייכות לקהילה וסולידריות עימה , יוצרת קשרים חברתיים עם אחרים ומגבירה תחושת הביטחון העצמי שלו .	הדגם:

ניקוד	גישת התכונות	תשובה ב4
50%	<u>גישת התכונות</u> (הסבר פנימי): רואה במנהיג אדם בעל תכונות מולדות יוצאות דופן המסבירות את מנהיגותו.	הצג:
50%	חניכים בעלי תכונות מנהיגות כמו יכולת עמידה מול קהל, ביטחון עצמי, כריזמטיות ויכולת השפעה מתמנים לתפקידי הדרכה בתנועת הנוער.	הסבר:

ניקוד	מאמר של מיינר / גישה אתנוצנטרית	תשובה 5א
עד 50% ראה להלן "הנחיות"	<p>הטענה נכונה מכיוון שהמאמר "פולחן הגוף של היאקירמא" מאת הוראס מיינר מבטא [מציג] גישה אתנוצנטרית כלפי התרבות של היאקירמא.</p> <ul style="list-style-type: none"> "לחבב את המוכר": התבוננות על תרבות המקור של המתבונן כמרכזית ו"נכונה" / החוקר שופט לכאורה את שבט היאקירמא מנקודת המבט של התרבות שלו. שיפוטיות כלפי שבט היאקירמא בהשוואה לתרבות המקור. <p><u>אפשרות חלופית:</u> הטענה אינה נכונה: המאמר מבקר את הגישה האתנוצנטרית: כותב המאמר מנסה להראות לקוראים כי התרבות של שבט היאקירמא היא למעשה התרבות האמריקאית (היפוך של המילה "יאקירמא"). אותם ערכים, נורמות, טקסים שאפיינו את השבט הם למעשה ערכים, נורמות וטקסים שמקובלים בתרבותנו כמו ביקור אצל "המקשיב", שהוא הפסיכולוג, אשפוז בבית חולים, צחצוח שיניים.</p>	<p>הסכמה / אי-הסכמה מנומקת:</p>
10% 40%	<p>על הנבחן לציין ולהסביר מושג סוציולוגי אחד (מלבד "אתנוצנטריות"): ערכים / נורמות / טקסים / תרבות / אמונות</p> <p>הכותב השתמש בתיאור תרבות השבט במושגים שקשורים לתרבויות עתיקות שרוב הערכים והנורמות שלהן מתבססים על טקסים ופולחנים. אנשי השבט המדומיין מכאיבים לעצמם, על בן השבט יכול להשתלט שד, והוא מבקר אצל "המקשיב".</p> <p>הכותב השתמש בשמות וסטטוסים שנחשבים למוזרים בתרבות שלנו, כמו "איש הפה הקדוש" שעובד עם מקדחים. לכאורה, מדובר בשבט שהחיים שלו מתרכזים בגוף, והשימוש בקמעונות ושיקויים לא מתקשר לרפואה המודרנית.</p>	<p>מושג נוסף/ ציין:</p> <p>הסבר:</p>

הנחיות להערכת שאלת חשיבה:

רמה גבוהה	רמה בינונית	רמה נמוכה	
<p>הנימוק שניתן לטענה הוא מסוג ראיה. ניכר שסוג נימוק זה מובן וברור לתלמיד. הנימוק מתייחס למאמר "היאקירמא" והתלמיד השתמש במושג סוציולוגי נוסף מתאים.</p> <p>עד 50%</p>	<p>הנימוק שניתן לטענה הוא מסוג ראיה, אך ניכר שסוג נימוק זה מובן וברור לתלמיד באופן חלקי בלבד. הנימוק מתייחס למאמר "היאקירמא", אך אין שימוש במושג סוציולוגי רלוונטי.</p> <p>עד 30%</p>	<p>הנימוק שניתן לטענה הוא מסוג ראיה. ניכר שסוג נימוק זה מובן וברור לתלמיד. הוא לא הדגים מן המאמר ולא הסביר מושג סוציולוגי רלוונטי.</p> <p>עד 15%</p>	<p>מתן נימוק תומך מסוג ראיה</p>
<p>הנימוק שניתן לטענה הוא מסוג ראיה. ניכר שסוג נימוק זה מובן וברור לתלמיד. הנימוק מתייחס למאמר "היאקירמא" והתלמיד השתמש במושג סוציולוגי נוסף מתאים.</p> <p>עד 50%</p>	<p>הנימוק שניתן לטענה הוא מסוג ראיה, אך ניכר שסוג נימוק זה מובן וברור לתלמיד באופן חלקי בלבד. הנימוק מתייחס למאמר "היאקירמא", אך אין שימוש במושג סוציולוגי רלוונטי.</p> <p>עד 30%</p>	<p>הנימוק שניתן לטענה הוא מסוג ראיה. ניכר שסוג נימוק זה מובן וברור לתלמיד. הוא לא הדגים מן המאמר ולא הסביר מושג סוציולוגי רלוונטי.</p> <p>עד 15%</p>	<p>מתן נימוק סותר מסוג ראיה</p>

ניקוד	דעה קדומה	תשובה 55
60%	דעה קדומה היא השקפה על בני אדם והרגש כלפיהם, עוד לפני שהתקיימה אינטראקציה חברתית מתוך הכללה המבוססת על השתייכותו החברתית של הפרט.	הסבר:
40%	על הנבחן להביא דוגמה אחת: • אני לא אוהב נשים שצובעות את שערן.	הדגם:

ניקוד	קונפליקט	תשובה 66
60%	קונפליקט בין שותפי תפקיד נוצר כאשר שותפי תפקיד שונים במסגרת חברתית אחת מפנים כלפי בעל סטטוס ציפיות סותרות אשר מקשות על פעילותו; ותופעה זו מתרחשת ברציפות, לאורך זמן. [במצב כזה בעל הסטטוס צריך להחליט לאיזו מהדרישות שמופנות אליו הוא ייענה.]	הסבר:
40%	בפתיח שותפי התפקיד של המחנכת הם התלמידים המצפים ממנה להשתחרר מוקדם וגם הנהלת בית הספר שמצפה ממנה לא לשחרר מוקדם את התלמידים. על המחנכת להחליט למי להיענות. במקרה היא צפויה להיענות לדרישת הנהלה/מנהל עקב סמכותם.	הדגם:

ניקוד	ציות לסמכות	תשובה 66
50%	ציות לסמכות: אדם משנה את התנהגותו בהתאם להוראה של אדם אחר בעל סמכות.	הסבר:
50%	כשני שלישי מהנחקרים המשיכו בניסוי עד לסיומו. כלומר הם הגבירו את עוצמת הזרם החשמלי שהעבירו ל"תלמידים" בעקבות תשובתם השגויה, וזאת כתגובה להוראה שיקבלו מאדם בעל סמכות (חוקר בחלוק לבן).	בסס:

פרק שלישי

יש לענות על שתיים מן השאלות 7-10.

ניקוד	תשובה 7א	גלובליזציה
50%	הסבר:	<u>גלובליזציה</u> מתארת את התפתחותם של <u>קשרי גומלין</u> נרחבים <u>ותלות</u> בין חברות שונות בעולם. קשרי גומלין אלה באים לידי ביטוי בתחום הכלכלי, ובהתפתחות המסחר הבינ-לאומי ובעקבותיה בהיווצרותם של דפוסי צריכה דומים במדינות שונות.
30%	הדגם:	<u>השפעתה של הגלובליזציה על תרבות הצריכה של מתבגרים</u> : מתבגרים בכל העולם יוצרים קשר זה עם זה באמצעות הרשתות החברתיות, רוכשים מוצרים דומים, שומעים אותן להקות, צופים באותם סדרות וסרטים ואף לובשים מותגים של חברות אופנה בין-לאומיות.

ניקוד	תשובה 7ב	תהליך וסוכן חיברות
60%	הסבר:	תהליך החיברות – תהליך של <u>השפעה חברתית</u> שבאמצעותו היחיד רוכש את תרבותו ואת תרבות המשנה שלו. [העברה של ערכים, נורמות, מיומנויות הידע והתפקידים החברתיים לפרט].
40%	הדגם:	<u>על הנבחן להביא דוגמה אחת</u> : תקשורת, מגזינים, הורים.

ניקוד	תשובה 8א	גישת הקונפליקט:
2×10%	ציין:	<u>על הנבחן להשתמש בשני מושגים / עקרונות</u> : מושגים / עקרונות מתוך גישת הקונפליקט: מאבק / יחסי כוח / אי-שוויון / שליטה / שינוי חברתי / שדה קרב / קונפליקט תוך-דורי / משאב מובל / שינוי חברתי.
2×40%	הסבר:	לפי הקטע, מתעוררים <u>מאבקי כוח ושליטה</u> בין הנשים לגברים (ההורים), בגלל השינויים בתרבות הצריכה, בעקבות <u>השינוי החברתי</u> : <u>המשאב המוגבל</u> הוא הכסף, התקציב לרכישת המותגים. לכל אחד מן ההורים יש עמדה בנושא, יש התומכים ברכישת מותגים והפניית התקציב המשפחתי לרכישות אלו, ויש המתנגדים לרכישות. המחלוקת ביניהם גורמת לעימותים ביניהם. כל צד מעוניין שהמשפחה תתנהל לפי עמדתו בנושא. תתקבל גם תשובה שתייחס את הקונפליקט המגדרי ליציאת נשים לעבודה כגורם לעימותים בין בני הזוג (אי-שוויון, שינוי חברתי).

ניקוד	מושגים: קבוצת השתייכות / תרבות חומרית / סטטוס	תשובה 8
2×25%	<p>על הנבחן להסביר שני מושגים:</p> <ul style="list-style-type: none"> קבוצת השתייכות: קבוצה שהפרט משתייך אליה או מתוך בחירה (חברים) או משום שנולד תוכה (משפחה), או מתוך חובה חברתית (כיתת לימוד). תרבות חומרית: מורכבת מעצמים מוחשיים שבני אדם יוצרים או רוכשים אותם או משתמשים בהם. סטטוס: מקומו של האדם בחברה או עמדתו במערכת חברתית / מבנה חברתי מסוים. 	הסבר:
2×25%	<p>על הנבחן להדגים שני מושגים:</p> <ul style="list-style-type: none"> קבוצת השתייכות: המשפחה או קבוצת שווים. תרבות חומרית: מגזינים / טלפון נייד / מחסה, מזון, ביגוד. סטטוס: צרכן / נער / מתבגר / הורה / ילד / גרוש. 	הדגם:

ניקוד	עמ"ר	תשובה 9
10%	<p>על הנבחן להציג שני ערכים:</p> <ul style="list-style-type: none"> אהבה חינוך לבריאות שמירה על הגוף והמראה הגשמה עצמית / מימוש עצמי אושר 	הצג:
20%	<p>על הנבחן להסביר ערך אחד:</p> <p>הערך שנמצא במקום גבוה בסולם הערכים שלי הוא ערך "הגשמה עצמית".</p> <p>ערך זה יכול להשפיע על ערכים אחרים בסולם הערכים שלי כמו על אושר, שמירה על הגוף וכו' / היעדר ערכים מובנים / מודעות לפתיחות מחשבתית / התאמה למציאות המשתנה / ניתוח המציאות.</p> <p>הערה: יתקבל כל ערך רלוונטי ומנומק, על פי בחירתו של הנבחן.</p>	הסבר:
	<p>על הנבחן לבסס את התשובה על אחד מן המושגים:</p> <ul style="list-style-type: none"> ביסוס על סמך סולם ערכים – ערכים של חברה, תרבות או יחיד אפשר לסדר על מעין סולם של ערכים. בני אדם מעצבים לעצמם מערכת מדורגת של ערכים. ביסוס על סמך קונפליקט ערכים – כאשר אדם או חברה נדרשים להחליט בין שתי פעולות המבטאות שני ערכים, כאשר כל החלטה שיקבלו כרוכה בויתור על אחד הערכים. בעקבות התנגשות הערכים מתעוררת דילמה מוסרית. <p>* התשובה לא חייבת לכלול הגדרה של המושג.</p>	בסס:

ניקוד	מעבר אקולוגי	תשובה 9
60%	<p>מעבר אקולוגי – שינוי שמתרחש בתוך הסביבה או בין הסביבות.</p> <p>[השינויים בסטטוס של האדם, ביחידות ההשתייכות וההתייחסות שלו, במיוחד בתפקידיו החברתיים. מעבר אקולוגי משנה את הציפיות להתנהגות של בעל הסטטוס].</p>	הסבר:
40%	<p>על הנבחן להביא דוגמה אחת:</p> <p>גירוש / זוגיות / הורות / מעבר החברה המודרנית לתרבות צריכה / שינויים כלכליים / שינויים ערכיים.</p>	הדגם:

ניקוד	משפחה פוסט-מודרנית	תשובה 10א
2×30%	על הנבחן לציין שני מאפיינים:	הצג:
	<ul style="list-style-type: none"> המשפחה מאופיינת באוטונומיה של הפרטים המשתייכים למשפחה ופחות בתלות ביניהם. בני הזוג מצפים להגשמה ולאפשר אישי לעיתים על חשבון קונפורמיות וחובה לאחרים. יציבות המשפחה פוחתת / יש המכנים אותה "משפחה פריקה" בגלל הפוטנציאל לגירושין. יותר ויותר פונקציות עוברות מן המשפחה למערכות חברתיות אחרות (חינוך, טיפול בזקנים). יחסי הסמכות והשליטה בין בני הזוג נהפכים ליחסי שוויון ביניהם. דגמי משפחה אחרים נוסף על המשפחה המונוגמית הקונבנציונלית. 	
40%	על הנבחן להביא דוגמה אחת:	הדגם:
	יותר ויותר זוגות נקלעים לחובות בניסיון למלא את הבית במוצרים חדשים, דבר המוביל למתחים כלכליים בין בני הזוג ולעלייה בשיעורי הגירושים.	

ניקוד	קונפורמיות	תשובה 10ב
50%	קונפורמיות היא מצב שבו אדם משנה את דעותיו או את התנהגותו בהשפעת הקבוצה, כתוצאה מלחץ חברתי אמיתי או מדומה.	הסבר:
	[התנהגות המצייתת לנורמות החברתיות: בני אדם החברים בקבוצה נוטים להתנהג בהתאם למה שנתפס כמקובל בקבוצה. הם נרתעים מלהיראות חריגים בקבוצתם / מצב שבו אדם משמר או משנה את דעותיו או את התנהגותו, בהשפעת הקבוצה.]	
50%	הצריכה היא גם תוצאה של קונפורמיות מכיוון שבמקרים רבים אנשים קונים מותגים כדי להיות "כמו כולם" / כמו החברים / להתנהג בהתאם למה שנתפס כמקובל / מותגים נתפסים בעיניהם כיפים בהשפעת הקבוצה / קונים כדי לא להיות חריגים.	הדגם: